

Kadınların Vajinal Doğum Deneyimleri, Anne-Bebek Bağlanma Düzeyleri ile Çocuk Sahibi Olma İsteklilikleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Evaluation of the Relationship Between Women's Vaginal Birth Experiences, Mother to Infant Bonding Levels, and Their Willingness to Have a Child

Fatma BAŞARAN¹, Berfin ÇETİK²

ÖZ

Bu çalışmada; kadınların vajinal doğum deneyimleri, anne-bebek bağlanma düzeyleri ile çocuk sahibi olma isteklilikleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Kesitsel tipte olan bu araştırma, Kasım 2023 - Şubat 2024 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda bir ilde, bir üniversite hastanesinin lohusa servisinde yatan 334 kadın ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri; tanıtıcı bilgi formu, "Doğum Deneyimi Ölçeği (DDÖ)", "Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)" ve "Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği (ÇSOİÖ)" ile toplanmıştır. Katılımcıların DDÖ puan ortalaması 54,90±8,95, ABBÖ puan ortalaması 2,64±3,38 ve ÇSOİÖ Ölçeği puan ortalaması ise 67,95±11,85 olarak belirlenmiştir. Kadınların doğum deneyimlerinin olumlu yönde artmasının anne-bebek bağlanma düzeyini olumlu yönde artırdığı, doğum deneyimi olumsuz olan kadınların ise çocuk sahibi olma isteklerinin azaldığı belirlendi. Sonuç olarak; kadınların vajinal doğum deneyimlerinin hem anne-bebek bağlanma düzeyi hem de tekrar çocuk sahibi olma istekliliği üzerinde etkili bir faktör olduğu saptanmıştır. Özellikle doğumda primer rol oynayan sağlık personellerinin kadının yaşamış olduğu doğum deneyimini göz önünde bulundurarak, annelerin postpartum dönemde bakım gereksinimlerini öncelikli olarak ele alması ve anne-bebek bağlanmasını iyileştirecek girişimlerde bulunması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğum Deneyimi, Anne-Bebek Bağlanması, Çocuk Sahibi Olma

ABSTRACT

This study it was aimed to evaluate the relationship between women's vaginal birth experiences, mother to infant bonding levels, and their willingness to have children. This cross-sectional study was conducted with 334 women hospitalized in the maternity ward of a university hospital in a province in eastern Turkey between November 2023 and February 2024. Research data; was collected with the introductory information form, "Birth Experience Scale (CEQ)," "Mother to Infant Bonding Scale (MIBS)," and "Desire to Have a Child Scale (DHCS)." The average CEQ score of the participants was 54.90±8.95, the MIBS mean score was 2.64±3.38, and the DHCS scale mean score was 67.95±11.85. As women's birth experiences increase positively, the level of mother-baby attachment increases positively. It has been determined that the willingness of women with a negative birth experience to have children decreases. In conclusion, It has been determined that women's vaginal birth experiences are an influential factor in both the mother-baby attachment level and their willingness to have children again. In particular, healthcare personnel who play a primary role in birth should prioritize the care needs of mothers in the postpartum period, taking into account the woman's birth experience, and taking initiatives to improve mother-baby bonding.

Keywords: Birth Experience, Mother to Infant Bonding, Having a Child

*AİÇÜ Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 22.06.2023 tarih ve 155 sayılı etik kurul izni alınmıştır.

*Bu araştırma "TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı" kapsamında desteklenmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Fatma BAŞARAN, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, fbasaran@agri.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6866-8678

² Berfin ÇETİK, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü Lisans Öğrencisi, berfincetik635@gmail.com, ORCID: 0009-0009-8156-1806

İletişim / Corresponding Author: Fatma BAŞARAN
e-posta/e-mail: fbasaran@agri.edu.tr

Geliş Tarihi / Received: 26.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 26.08.2024

GİRİŞ

Doğum bir kadının fiziksel ve ruhsal sağlığını ve bebeği ile ilişkisini etkileyen önemli bir olaydır. Doğum fizyolojisi tüm kadınlar için benzer iken; kültürel inanış, gelenek, din ve diğer birçok faktörün etkisi ile ortaya çıkan doğuma yüklenen anlam her kadında benzersiz ve kişiye özgüdür.¹ Önceki doğum deneyimleri, gebelik ve doğum esnasında yaşanan komplikasyonlar, doğum ağrısı, iletişimsel problemler, induksiyon, epizyotomi, lavman, vajinal tuşe, doğumhane ortamı, doğumda anneye sağlanan fiziksel ve psiko-sosyal destek gibi birçok faktör doğum deneyimini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir.^{1,2} Doğumla ilgili yaşanan bu deneyimler, kısa ve uzun vadede kadınların yaşamları üzerinde önemli ölçüde fiziksel ve psikolojik etkilere neden olmaktadır. Etkileri uzun vadede devam eden doğum olayının pozitif olarak deneyimlenmesi kadın sağlığını iyileştirir, özgüvenini artırır, anne-bebek ilişkisini olumlu yönde etkiler. Olumsuz bir doğum deneyimi ise zihinsel stres yaratarak anne-bebek ilişkisini zayıflatabilmekte, yenidoğanın fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyerek doğum sonrası depresyona neden olabilmektedir.^{3,4} Kadınların yaşadıkları bu olumsuz doğum deneyimleri sezaryen doğuma yönelme, kadınların tekrar gebe kalma ve çocuk sahibi olma kararlarını da etkilemektedir.^{1,5} Olumsuz doğum deneyimi topluluklar arasında farklılık göstermekle birlikte, yapılmış olan bir sistematik derlemede yaygınlığının %6,8 ile %44 arasında değiştiği raporlandırılmıştır.¹

Olumsuz doğum deneyiminin sonucunda, anne-bebek bağlanması da olumsuz yönde etkilenmekte, annelerin yenidoğan bebekleri ile duygusal temasını ve etkileşimini zorlaştırmaktadır.⁶ Mayopoulos ve ark.'larının (2021) yapmış oldukları bir çalışmada, olumsuz doğum deneyimine sahip olan kadınların anne-bebek bağlanma düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.⁷ Yapılan başka bir çalışmada; olumsuz doğum deneyiminin doğum sonrası depresyon düzeyini etkilediğini ve depresyonun da postnatal bağlanma düzeyi

üzerinde olumsuz etki yarattığı saptanmıştır.⁸ Anne-bebek bağlanmasını olumsuz yönde etkilemesinin yanı sıra olumsuz doğum deneyimi aynı zamanda kadınların gebelik kararlarını ertelemelerine ya da tekrar çocuk sahibi olma isteklerinin engellenmesine neden olabilmektedir.^{1,9}

Doğum sürecinde ortaya çıkan komplikasyonlar kadın ve bebeğin hayatta kalması ve sağlıklı bir hayat sürdürmeleri için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle küresel strateji olan Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SKH) SKH-3 hedefi ile - Sağlıklı yaşamların güvence altına alınması ve her yaşta esenliğin desteklenmesi- anne ve yenidoğanın sağlığı başlıca hedefler arasında yer almaktadır. Bu belirtilen hedef kapsamında, kadınların ve bebeklerin sadece hayatta kalması veya doğum komplikasyonlarından kurtulması ile sınırlı kalmadan, onların sağlık ve refahı açısından sağlıklı bir doğum süreci deneyimlemesine odaklanılmıştır.¹⁰ SKH'nın bu hedefi doğrultusunda komplikasyonsuz doğum eylemi ve doğumun sağlıklı koşullarda yürütülmesi amacıyla Dünya Sağlık Örgütü 2018 yılında "Olumlu Bir Doğum Deneyimi İçin İntrapartum Bakım" başlıklı kapsamlı bir rehber geliştirmiş ve yayımlamıştır. Bu rehberde yer alan önerilerin, mortalite ve morbidite riskinin önlenmesinin ötesine geçtiği ve kadın ile bebeğinin sağlığı ve refahını optimize etmeyi içeren insan merkezli bir felsefeyi kapsadığı belirtilmiştir.¹¹ Literatür incelendiğinde; kadınların doğum deneyimleri, anne-bebek bağlanma düzeyleri ve çocuk sahibi olma istekliliklerini birlikte ele alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Özellikle kadının yaşadığı olumlu ya da olumsuz vajinal doğum deneyimi ile anne-bebek bağlanması ve bu deneyime bağlı olarak kadının daha sonra tekrar anne olması arasında nasıl bir ilişki olduğu literatürde bir boşluk olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; kadınların olumlu ya da olumsuz vajinal doğum deneyimleri, anne-bebek bağlanma düzeyleri ile tekrar çocuk sahibi

olma isteklilikleri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma soruları

1. Kadınların vajinal doğum deneyimleri nasıldır?
2. Kadınların anne-bebek bağlanma düzeyleri nasıldır?
3. Kadınların tekrar çocuk sahibi olma isteklilikleri nasıldır?

4. Kadınların vajinal doğum deneyimleri, anne-bebek bağlanma düzeyleri ile tekrar çocuk sahibi olma isteklilikleri arasında nasıl bir ilişki vardır?

5. Kadınların vajinal doğum deneyimleri, anne-bebek bağlanma düzeyleri ile tekrar çocuk sahibi olma isteklilikleri üzerinde etkili olan değişkenler nelerdir?

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Tipi

Kesitsel tipte bir araştırmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, araştırmanın yapıldığı hastaneye araştırmadan önceki bir yıl içinde vajinal doğum için başvuran 2519 kadın oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, %95 güven aralığı, %5 hata payı ile evreni bilinen örneklem hesabı formülü kullanılarak 334 kadın olarak belirlenmiştir. Kasım 2023 - Şubat 2024 zaman aralığında Türkiye'nin Doğu bölgesindeki bir şehirde bulunan üniversite hastanesinin lohusa servisinde ilk 24 saat içinde takip edilip araştırmanın dahil edilme şartlarına uyan kadınlar araştırma örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmaya dahil edilme ve araştırmadan dışlanma kriterleri

18 yaş ve üzerinde olup vajinal doğum yapan, primipar ya da multipar olan ve postpartum dönemde (doğum sonrası ilk 42 gün) olup sağlıklı yenidoğana sahip olan kadınlar araştırmaya dahil edilirken; bebeğinde ve/veya kendisinde emzirmeye engel bir durumu, herhangi psikiyatrik rahatsızlığı ve tekrar çocuk sahibi olmasına engel bir durumu olan kadınlar (tüp ligasyonu vb.) araştırmadan dışlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri "Tanıtıcı Bilgi Formu", "Doğum Deneyimi Ölçeği", "Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği" ve "Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği" ile elde edilmiştir.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda^{1,3,5,6,12} hazırlanan, kadınların sosyo-demografik ve obstetrik özellikleri ile tekrar çocuk sahibi olma isteklerini sorgulayan toplam 13 sorudan oluşmaktadır.

Doğum Deneyimi Ölçeği (DDÖ)

Dencker ve diğerleri tarafından 2010 yılında farklı boyutları ile kadınların doğum deneyimlerinin ölçülmesi için geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması 2019 yılında Mamuk ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçek dört alt boyut ve toplam 22 maddeden oluşmaktadır. Doğum sürecinin alt boyutlarında mevcut olan 8 madde (1, 2, 4, 5, 6, 19, 20, 21); doğum süreci, doğum ağrısı ve kadınların bireysel kontrol hislerini değerlendirmektedir. Profesyonel yardım / destek alt boyutunda mevcut olan 5 madde (13, 14, 15, 16, 17) ise ebelik bakımı ve bilgilendirmeyi değerlendirmektedir. Algılanan güvenlik /anılar alt boyutundaki 6 madde (3, 7, 8, 9, 18, 22); doğum ile ilgili hatıralar / anılar ve güvenlik hissi sorgulanmaktadır. Kararlara katılım ile ilgili alt boyutunda mevcut olan 3 madde (10, 11, 12) ise; doğum ağrısının giderilmesi, doğum pozisyonu ve hareket etme ile ilgili kararlara katılım durumunu sorgulamaktadır. Ölçekte yer alan ilk 19 madde dörtlü likert tipi kullanılarak değerlendirilirken son üç maddesi ise VAS ile değerlendirilmektedir. Ölçek maddelerinin ilk 19'u 1'den 4'e kadar puanlanmaktadır (Tamamen katılıyorum = 1, Çoğunlukla katılıyorum = 2, Kısmen katılıyorum = 3, Hiç katılmıyorum = 4). VAS

ölçeği için de skorlar kategorik olarak 0-40 =1, 41-60 = 2, 61-80 = 3, 81-100 = 4 olacak şekilde sınıflandırılmıştır. Ölçekte yer alan 3, 5, 8, 9 ve 20 numaralı sorularda ters bir şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttıkça anne adayının iyi bir doğum deneyimi yaşadığı ifade edilmektedir. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı toplam ölçek için 0,76 olarak saptanmıştır.¹³ Bu çalışma için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,76'dır.

Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) (Mother-to-Infant Bonding Scale)

Taylor ve arkadaşları 2005 yılında doğum sonrası annenin bebeğine karşı hissettiği duyguları açık ve net olarak ifadesine olanak sağlamak amacıyla geliştirilmiştir.¹⁴ Karakulak ve Alparslan tarafından 2016 yılında bu ölçeğin Türkçe uyarlaması yapılmıştır. ABBÖ; kızgın, öfke, nötr/hiçbirşey hissetmeme, sevgi dolu, hoşlanmama, sevinçli, koruyucu, hayal kırıklığı, gibi ruh halini tanımlayan 8 maddeden oluşan, 4'lü Likert (Çok fazla, Çok, Biraz, Hiç) tipinde bir ölçektir. Yanıtları 0-3 arasında puanlanan ölçek ile alınabilecek minimum puan 0 iken maksimum puan 24'tür. Ölçekteki 2., 3., 5., 7. ve 8. sorular ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan puan arttığı takdirde anne bebek bağlanma durumu azalmaktadır; puan azaldığında ise bağlanma durumu artmaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,69 olarak bulunmuştur.¹⁵ Bu çalışma için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,65'dir.

Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği (ÇSOİÖ)

Orjinal adı 'Fertility Desire Scale' olan ölçek Naghibi ve arkadaşları tarafından 2019 yılında evli bireylerin çocuk sahibi olma isteklerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması 2021 yılında Kamiloğlu ve Vural tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 19 madde ve 4 alt boyuttan (pozitif çocuk doğurma motivasyonları, tercihleri, çocuk doğurma endişeleri ve sosyal inançlar) oluşmaktadır. Beşli Likert tipine (1-kesinlikle katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım 4-katılıyorum ve 5-tamamen katılıyorum) sahip olan ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 19, en yüksek

puan 95'tir. Ölçekten alınan puan arttıkça, çocuk sahibi olma istekliliği artmaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha değeri 0,82 olarak hesaplanmıştır.¹⁶ Bu çalışma için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0,82'dir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın planlanması aşamasında araştırmacılar tarafından ölçek sahiplerinden e-posta yoluyla yazılı olarak ölçek izinleri alınmıştır. Araştırmanın verileri etik kurul ve kurum izinleri alındıktan sonra Kasım 2023 - Şubat 2024 tarihleri arasında hastanenin lohusa servisinde postpartum dönemde takip edilen kadınların onamları alındıktan sonra yüz yüze görüşme yöntemi elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak IBM SPSS (versiyon 25.0) istatistik paket programı aracılığı ile değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde normallik sınamaları yapılmış Skewness ve Kurtosis değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu, verilerin normal dağılım gösterdiği görülmüştür. Verilerin değerlendirilmesinde yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma, Pearson korelasyon analizi, Independent Sample t testi, One-Way ANOVA testi ve çoklu Lineer regresyon analizi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmanın yürütülebilmesi için Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 22.06.2023 tarih ve 155 sayılı etik kurul izni ile Ağrı İl Sağlık Müdürlüğü'nden 02.11.2023 tarih ve 131 sayılı kurum izni alınmıştır. Katılımcılardan sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırmada toplanan veriler, katılımcıların kişisel beyanına dayanmaktadır. Araştırmanın kısıtlılığı, tek merkezli bir hastanede uygulanmasıdır.

Teşekkür/Destekleyen Kuruluş

Bu araştırmanın yürütülmesi sürecinde desteklerinden dolayı TÜBİTAK (Türkiye

Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu)'a teşekkür ederiz.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Katılımcıların yaş ortalaması $27,91\pm 5,87$ ve büyük çoğunluğu (%84,1) 35 yaş altındadır. Kadınların %10,2'si okuma yazma bilmezken, %78,4'ü ev hanımıdır. Kadınlardan 125'i (%37,4) 4 ve üzerinde gebelik öyküsüne sahipken, yaşayan çocuk sayısı $2,44\pm 1,13$ olarak belirlenmiştir. Kadınlardan 109'unun (%32,6) son gebeliği planlı olmayan bir gebelik iken, 204 kadın tekrar çocuk sahibi olmak istemediğini ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı (n=334)

Değişkenler	n	%
Yaş		
<35	281	84.1
≥35	53	15.9
Yaş ortalaması: $27,91\pm 5,87$		
Eğitim durumu		
Okur-yazar değil	34	10.2
Okur-yazar	30	9.0
İlköğretim	153	45.8
Lise	64	19.2
Ön lisans ve üstü	53	15.9
Eşinin eğitim durumu		
Okur-yazar değil	16	4.8
Okur-yazar	26	7.8
İlköğretim	117	35.0
Lise	116	34.7
Ön lisans ve üstü	59	17.7
Mesleği		
Çalışmıyor	262	78.4
Çalışıyor	72	21.6
Gelir durumu algısı		
Gelir giderden az	131	39.2
Gelir gidere denk	175	52.4
Gelir giderden fazla	28	8.4
Toplam gebelik sayısı		
1	68	20.4
2	79	23.7
3	62	18.6
≥4	125	37.4
Yaşayan çocuk sayısı		
1	87	26.0
2	97	29.0
3	65	19.5
≥4	85	25.4
Yaşayan çocuk sayısı ortalaması: $2,44\pm 1,13$		
En son doğum eyleminin gerçekleştiği gebelik haftası		
≤37.hafta	17	5.1
38-40.hafta	299	89.5
>40.hafta	18	5.4
En son gebeliğin planlı olma durumu		
Hayır	109	32.6
Evet	225	67.4

Tablo 1. (Devamı)

Bebeği doğumdan sonra emzirme zamanı		
<15 dakika	67	20.1
15-30 dakika	126	37.7
30-45 dakika	62	18.6
>45 dakika	79	23.7
Doğuma hazırlık eğitimi alma durumu		
Hayır	245	73.4
Evet	89	26.6

Katılımcıların DDÖ puan ortalaması $54,90\pm 8,95$, ABBÖ puan ortalaması $2,64\pm 3,38$ ve ÇSOİÖ puan ortalaması $67,95\pm 11,85$ olarak belirlenmiştir. Katılımcılar DDÖ'den min.-max.: 31-83; ABBÖ'den min.-max.: 0-17; ÇSOİÖ'nden min.-max.: 23-95 puan almışlardır (Tablo 2). Aynı ölçeklerin kullanıldığı ve daha önce yapılan çalışmalarda; DDÖ puan ortalamasının 51.58 ± 10.84^{17} ; olduğu ve çalışmamızla benzerlik gösterdiği saptanmıştır. ABBÖ puan ortalamasının daha önceki çalışmalarda 2.49 ± 3.65 ile $22,25\pm 2.01$ arasında değiştiği^{18,19} çalışmamızla benzer olarak anne-bebek bağlanma düzeyinin yüksek olarak tespit edildiği çalışmalarda mevcuttur. Durcan ve ark.'nın yaptığı bir çalışmada ÇSOİÖ puan ortalaması 56.1 ± 10.6^{20} olduğu ve bizim çalışmamızda puan ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Doğum deneyimi ve çocuk sahibi olma istekliliği ölçeklerinin ülkemize uyarlanan yeni ölçekler olması ve kullanıldığı çalışma sayısının yetersiz olması nedeniyle daha fazla çalışmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmayı yürüttüğümüz ilde doğurganlık oranının çok yüksek olmasının da çocuk sahibi olma istekliliğini etkileyen bir faktör olduğu düşünülmektedir.

Tablo 2. Doğum Deneyimi Ölçeği, Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği ve Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeğine İlişkin Dağılımlar (n=334)

Ölçekler	Madde sayısı	Ort±SS	Median	Min.-Max	Yüzdeler dilimleri		
					%25	%50	%75
Doğum Deneyimi Ölçeği	22	54.90±8.95	55.50	31.00- 83.00	50.00	55.50	61.00
Anne-Bebek Bağlanma Ölçeği	8	2.64±3.38	1.00	0.00-17.00	0.00	1.00	4.00
Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği	19	67.95±11.85	67.00	23.00-95.00	61.00	67.00	74.00

Kadınların doğum deneyimleri olumlu yönde arttıkça anne bebek bağlanma düzeyi de olumlu yönde artmaktadır. Doğum deneyimi olumsuz olan kadınların çocuk sahibi olma isteklilikleri azalmaktadır (Tablo 3). Yapılan çalışmalar; travmatik doğum deneyimi ile doğum sonrası bağlanma arasında hem doğrudan hem de dolaylı ilişki olduğunu, travmatik doğum deneyiminin doğum sonrası depresyon düzeyini etkilediğini ve bunun da doğum sonrası bağlanma bağının kalitesini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur.^{7,8} Başka bir çalışmada ise annelerin travmatik doğum algısı arttıkça maternal bağlanma düzeyinin azaldığı belirtilmiştir.¹² Daha önce yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde; çalışmamızla benzer olarak doğum deneyiminin doğum sonrası anne bebek bağlanma düzeyinde çeşitli boyutlarda etkili bir faktör olduğu sonucuna varılmıştır. Doğum deneyimi olumlu olan annelerin doğumdan sonra en kısa sürede bebekleri ile ten tene temas kurabildikleri ve psikolojik olarak iyi olan annelerin maternal bağlanmalarının da daha iyi olduğu düşünülmektedir.

Doğum deneyimi olumsuz olan annelerin doğum sonrası anne-bebek bağlanma düzeylerinin yakından takip edilmesi ve gerekli desteğin sağlanması gerektiği düşünülmektedir. Doğum deneyimi olumsuz olan kadınların çocuk sahibi olma istekliliklerinin azaldığı saptanmıştır. İran'da 800 kadınla yapılan kesitsel bir çalışmada; doğum deneyimi ile kadınların sonraki

gebeliklere ve vajinal doğuma karşı tutumu arasında istatistiksel olarak önemli derecede anlamlı bir ilişki olduğu, olumsuz doğum deneyiminin kadınların tekrar hamile kalma ve vajinal doğum yapma isteğini azalttığı belirlenmiştir.⁵ Olumsuz vajinal doğum deneyiminin kadınların tekrar gebe kalıp çocuk sahibi olması üzerinde önemli bir faktör olduğu ve bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3. Kadınların Doğum Deneyimleri, Anne Bebek Bağlanma Düzeyleri ile Çocuk Sahibi Olma İsteklilikleri Arasındaki İlişki

Ölçekler	1	2	3
1. Doğum deneyimi	1		
2. Anne bebek bağlanma düzeyi	.127*	1	
3. Çocuk sahibi olma istekliliği	-.196**	.104	1

** $p < 0.001$

Kadınların vajinal doğum deneyimleri ile yaş, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, meslek, gelir durumu, doğumun meydana geldiği gebelik haftası, bebeği doğumdan sonra emzirme zamanı ve doğuma hazırlık eğitimi alma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Literatür incelendiğinde; çalışmamızla benzer olarak kadınların doğum deneyimlerinin birçok faktörden etkilendiği belirlenmiştir.¹⁻³ Smarandache ve ark.'nın 6.421 kadınla yaptıkları bir çalışmada ileri yaş ve plansız/istenmeyen gebeliğin olumsuz doğum deneyimi üzerinde önemli faktörler olduğu belirlenmiştir.²¹ Yapılan başka bir çalışmada;

annelerin eğitim düzeyinin artmasının travmatik doğum algısı üzerine azaltıcı etkisi, gelir durumu algısının düşmesinin ise travmatik doğum algısı üzerine artırıcı etkisinin olduğu saptanmıştır.¹² Kadınların sosyo-demografik özelliklerinin yanısıra doğumla ilişkili diğer faktörlerin de detaylı olarak ele alınmasının doğum deneyiminin olumlu olması açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kadınların anne-bebek bağlanma düzeyleri ile kadının ve eşinin eğitim durumu, meslek, yaşayan çocuk sayısı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Literatürde daha önce yapılmış çalışmalar incelediğinde; annenin eğitim düzeyi, ekonomik gelir algısı ve doğum sayısının maternal bağlanma üzerine etkisinin olmadığını gösteren çalışmaların yanısıra^{12,22}; etkili olduğunu gösteren çalışma sonuçları da mevcuttur.¹⁸ Farklı sonuçların olmasının çalışılan örneklem grubu ile ilgili olabileceği ve anne-bebek bağlanmasını etkileyen faktörlerin daha geniş açıdan ele alınmasının gerektiği düşünülmektedir. Çalışmamızda kadınların çocuk sahibi olma isteklilikleri ile yaş, kadının ve eşinin eğitim durumu, meslek,

toplam gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı arasında istatistiksel açıdan anlamlılık saptanmıştır.

Etiyopya'da yapılan bir çalışmada; kadının yaşının, eğitim düzeyinin ve yaşayan çocuk sayısının daha fazla çocuk sahibi olma arzusunun önemli belirleyicileri olduğu belirlenmiştir.²³ İran'da yapılan bir çalışmada da; kadınların yaşının, kadın ve eşinin okuryazarlık durumunun, meslek durumunun çocuk doğurma isteğinin anlamlı yordayıcıları olduğu saptanmıştır.²⁴ Çalışmamızda kadınların son gebeliğinin planlı olup olmama durumu ile tekrar çocuk sahibi olma istekliliği arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Literatürde benzer çalışmaya rastlanmamış olup, bu konuda farklı araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Genel olarak çalışma sonucumuzun literatürle benzerlik gösterdiği ve kadınların çocuk sahibi olma isteklilikleri üzerinde bazı değişkenlerin büyük önem taşıdığı gözlemlenmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Kadınların Doğum Deneyimi, Anne-Bebek Bağlanma ve Çocuk Sahibi Olma İstekliliklerinin Sosyo-Demografik ve Sağlık ile İlişkili Bazı Değişkenlere Göre Dağılımı

Değişkenler	Doğum deneyimi		Anne-bebek bağlanma		Çocuk sahibi olma isteği	
	Ort±SS	t/F; p	Ort±SS	t/F; p	Ort±SS	t/F; p
Yaş grup						
<35	55.63±8.80	3.470; 0.001	2.52±3.24	-1.342;0.184	66.96±11.07	-2.995; 0.004
≥35	51.05±8.84		3.30±3.98		73.18±14.34	
Eğitim grup						
Okur-yazar değil (1)	56.26±8.75	7.857; 0.000	3.55±4.07	9.830; 0.000	72.14±13.51	4.172; 0.003
Okur-yazar (2)	59.03±9.84		5.13±4.59		66.36±14.41	
İlköğretim (3)	55.87±8.32		2.83±3.07		69.45±10.49	
Lise (4)	54.48±8.68		2.00±2.99		66.73±10.99	
Ön lisans ve üstü (5)	49.41±8.46		0.90±2.14		63.30±12.47	
Grup içi karşılaştırma	(1-5).(2-5).(3-5).(4-5)		(1-5).(2-3).(2-4).(2-5).(3-5)		(1-5).(3-5)	
Eşinin eğitim grup						
Okur-yazar değil (1)	56.81±7.66	8.002; 0.000	3.68±4.65	11.018; 0.000	74.68±13.89	4.526; 0.001
Okur-yazar (2)	60.03±9.57		5.50±5.02		65.53±14.56	
İlköğretim (3)	55.87±8.87		3.23±3.44		69.56±10.86	
Lise (4)	55.09±8.38		2.06±2.59		68.27±10.12	
Ön lisans ve üstü (5)	49.84±8.22		1.10±2.06		63.35±13.54	
Grup içi karşılaştırma	(2-5).(3-5).(4-5)		(2-3).(2-4).(2-5).(3-5)		(1-5).(3-5)	
Meslek						
Çalışmıyor	55.72±8.27	3.230; 0.006	3.00±3.52	3.712; 0.000	68.69±11.30	2.197; 0.029
Çalışıyor	51.93±10.61		1.36±2.39		65.25±13.41	
Gelir durumu						
Gelir giderden az (1)	56.38±8.80	5.280; 0.006	2.79±3.32	0.693;0.501	68.96±10.53	1.076;0.342
Gelir gidere denk (2)	54.48±8.83		2.64±3.56		67.04±12.48	
Gelir giderden fazla (3)	50.64±9.01		1.96±2.23		68.89±13.52	
Grup içi karşılaştırma		(1-3)		-		-
Toplam gebelik sayısı						
1 (1)	54.98±9.20	1.435;0.233	2.30±3.33	1.572;0.196	63.80±11.66	3.926; 0.009
2 (2)	53.24±9.77		2.51±3.11		67.88±13.71	
3 (3)	56.22±9.04		2.17±2.77		69.27±10.30	
4 ve üstü (4)	55.26±8.14		3.14±3.79		69.59±10.96	
Grup içi karşılaştırma		-		-		(1-4)

Tablo 4. (Devam)

Tablo 4. (Devam)							
Yaşayan çocuk sayısı							
1	(1)	54.80±8.64		2.36±3.23		64.72±12.55	
2	(2)	54.38±9.85	0.494;0.687	2.19±2.78	5.151;0.002	67.52±11.61	4.704;0.003
3	(3)	54.53±8.46		2.10±2.95		68.47±11.98	
4 ve üstü	(4)	55.89±8.60		3.85±4.13		71.34±10.44	
Grup içi karşılaştırma		-		(1-4),(2-4),(3-4)		(1-4)	
En son doğum eyleminin gerçekleştiği gebelik haftası							
≤37.hafta							
		48.47±7.31		3.35±3.63		71.47±16.03	
38-40.hafta							
		55.59±8.83	8.814;0.000	2.70±3.40	2.425;0.090	67.70±11.67	0.844;0.431
>40.hafta							
		49.61±8.38		1.05±2.18		68.66±10.24	
Grup içi karşılaştırma		(1-2),(2-3)		-		-	
En son gebeliğin planlı olma durumu							
Hayır							
		56.10±8.52	3.243;0.090	3.24±3.81	3.009;0.24	69.15±10.23	4.965;0.167
Evet							
		54.32±9.11		2.35±3.11		67.36±12.53	
Bebeği doğumdan sonra emzirme zamanı							
<15 dakika							
		53.02±8.22		2.10±2.65		68.97±10.30	
15-30 dakika							
		53.79±9.61	3.815;0.010	2.35±3.24		69.32±11.55	
30-45 dakika							
		56.80±9.24		2.77±3.44	2.501;0.059	66.35±12.74	1.723;0.162
>45 dakika							
		56.78±7.65		3.46±3.95		66.15±12.62	
Doğuma hazırlık eğitimi alma durumu							
Hayır							
		55.55±8.73	2.461;0.027	2.45±3.18	7.276;0.113	67.71±9.71	59.247;0.636
Evet							
		53.11±9.33		3.17±3.84		68.59±16.41	

* Scheffe testi

Çocuk sahibi olma istekliliğindeki her bir birimlik artış kadınların doğum deneyiminde 0,30 puanlık azalma oluşturmakta olup, yaşayan çocuk sayısında 1,31 birimlik artış gerçekleşmektedir. Kadınların çocuk sahibi olma istekliliğindeki her bir birimlik artış durumunda eşlerinin okuryazar olmama durumu 8,44 birim, kendilerinin ilköğretim

mezunu olma durumu 3,40 birim artmaktadır (her biri için $p < 0,05$; Tablo 5). Yapılan bir çalışmada; olumsuz doğum deneyiminin, kadınların sonraki gebeliklere karşı isteksizliği ve vajinal doğum için bağımsız bir öngörücü faktör olduğu bulunmuştur.⁵ Yapılan başka bir çalışmada; kadının ve eşinin okuryazarlık durumunun kadınların gebelik ve çocuk doğurma niyetiyle ilişkili önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir.²³

Tablo 5. Çocuk Sahibi Olma İstekliliğini Öngören Değişkenlerin Çoklu Lineer Regresyon Analizi Bulguları

Değişkenler	B	SE	Beta	t	P	Correlations			VIF
						Zero-ord	Partial	Tolerance	
Model									
(Constant)	79.047	3.919		20.171	< .001				
Doğum deneyimi toplam	-.302	.069	-.228	-4.351	< .001	-.1960	-.233	.984	1.016
Yaşayan çocuk sayısı	1.315	.406	.171	3.243	.001	.187	.176	.972	1.029
Eşi okuryazar olmayan	8.449	2.943	.152	2.871	.004	.128	.156	.956	1.046
İlköğretim mezunu olan	3.407	1.274	.143	2.673	.008	.116	.146	.937	1.067

R = 0.336; R² = 0.113; F (4.329) = 10.464; p < 0.001; Durbin Watson = 1.983

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda katılımcıların DDÖ puan ortalaması 54,90±8,95, ABBÖ puan ortalaması 2,64±3,38 ve ÇSOİÖ puan ortalaması 67,95±11,85 olarak belirlenmiştir. Genel olarak kadınların doğum deneyimlerinin orta düzeyde, anne-bebek bağlanmalarının iyi düzeyde ve çocuk sahibi olma istekliliklerinin ise orta düzeyde olduğu ifade edilebilir. Kadınların doğum deneyimlerinin olumlu yönde artmasının,

anne bebek bağlanma düzeyini de olumlu yönde arttırdığı belirlenmiştir. Doğum deneyimi olumsuz olan kadınların çocuk sahibi olma istekliliklerinin azaldığı saptanmıştır. Kadınların doğum deneyimlerinin, anne-bebek bağlanma düzeylerinin ve çocuk sahibi olma isteklilikleri ile birçok sosyo-demografik değişken arasında istatistiksel açıdan anlamlılık saptanmıştır. Çoklu regresyon

analizi sonucunda çocuk sahibi olma istekliliğinin kadınların doğum deneyiminden, yaşayan çocuk sayısından, eşlerinin okuryazar olmama durumunda ve kendilerinin ilköğretim mezunu olma durumundan etkilendiği belirlenmiştir. Kadınların vajinal doğumları esnasında rol oynayan sağlık profesyonellerinin kadınların doğum deneyimlerini bir bütün olarak değerlendirmeleri, doğum deneyimini göz önünde bulundurarak anne-bebek bağlanma düzeyinin takip edilmesinin anne ve yenidoğan sağlığı açısından önemli olduğu

düşünülmektedir. Kadının sosyo-demografik ve doğurganlıkla ilgili özellikleri göz önüne alınarak tekrar çocuk sahibi olma istekliliğinin sağlık personelleri tarafından detaylı olarak ele alınması ve postpartum dönemde bu konuda kadınlara danışmanlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca primipar veya multipar olarak farklı örneklem grupları ve yöntemleri ile kadınların çocuk sahibi olma istekliliklerini etkileyen doğum öncesi ve sonrası faktörleri ele alacak araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Hosseini, M.T., Kolahdozan, S., Keramat, A., Shahhossein, Z., Moosazadeh, M. and Motaghi, Z. (2020). "Prevalence and Factors Affecting the Negative Childbirth Experiences: A Systematic Review". *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 33(22), 3849-3856. <https://doi.org/10.1080/14767058.2019.1583740>
2. Namujju, J., Muhindo, R., Mselle, L.T., Waiswa, P., Nankumbi, J. and Muwanguzi, P. (2018). "Childbirth Experiences and Their Derived Meaning: A Qualitative Study Among Postnatal Mothers in Mbale Regional Referral Hospital, Uganda". *Reproductive Health*, 15, 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12978-018-0628-y>
3. Fenaroli, V., Molgora, S., Dodaro, S., Svelato, A., Gesi, L., Molidoro, G., Saita, E. and Ragusa, A. (2019). "The Childbirth Experience: Obstetric and Psychological Predictors in Italian Primiparous Women". *BMC pregnancy and childbirth*, 19(1), 1-7. <https://doi.org/10.1186/s12884-019-2561-7>
4. Hassanzadeh, R., Abbas-Alizadeh, F., Meedya, S., Mohammad-Alizadeh-Charandabi, S. and Mirghafourvand, M. (2021). "Perceptions of Primiparous Women About the Effect of Childbirth Preparation Classes on Their Childbirth Experience: A Qualitative Study". *Midwifery*, 103, 103154. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2021.103154>
5. Ghanbari-Homayi, S., Fardiazar, Z., Mohammad-Alizadeh-Charandabi, S., Asghari Jafarabadi, M., Mohamadi, E., Meedya, S. and Mirghafourvand, M. (2020). "Developing of a New Guideline for Improving Birth Experiences Among Iranian Women: A Mixed Method Study Protocol". *Reproductive Health*, 17, 1-10. <https://doi.org/10.1186/s12978-020-0868-5>
6. Kjerulff, K.H., Attanasio, L.B., Sznajder, K.K. and Brubaker, L. H. (2021). "A Prospective Cohort Study of Post-Traumatic Stress Disorder and Maternal-Infant Bonding After First Childbirth". *Journal of Psychosomatic Research*, 144, 110424. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2021.110424>
7. Mayopoulos, G.A., Ein-Dor, T., Dishy, G.A., Nandru, R., Chan, S.J., Hanley, L.E., Kaimal, A.J. and Dekel, S. (2021). "COVID-19 is Associated with Traumatic Childbirth and Subsequent Mother-Infant Bonding Problems". *Journal of Affective Disorders*, 282, 122-125. <https://doi.org/10.1016%2Fj.jad.2020.12.101>
8. Ponti, L., Smorti, M., Ghinassi, S., Mannella, P. and Simoncini, T. (2020). "Can a Traumatic Childbirth Experience Affect Maternal Psychopathology and Postnatal Attachment Bond?" *Current Psychology*, 41, 1237-1242. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00650-2>
9. Boorman, R.J., Devilly, G.J., Gamble, J., Creedy, D.K. and Fenwick, J. (2014). "Childbirth and Criteria for Traumatic Events". *Midwifery*, 30(2), 255-261. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2013.03.001>
10. UN. (2017). *The Sustainable Development Goals Report 2017*. The United Nations, New York, 2017:20-24. <https://unstats.un.org/sdgs/files/report/2017/thesustainabledevelopmentgoalsreport2017.pdf>. Erişim tarihi: 18.03.2024.
11. WHO. (2018). "WHO Recommendations on Intrapartum Care for a Positive Childbirth Experience". World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241550215> Erişim tarihi: 18.03.2024.
12. Aydın, R., Aktaş, S. and Kaloğlu-Binici, D. (2022). "Vajinal Doğum Yapan Annelerin Doğuma İlişkin Travma Algısı ile Maternal Bağlanma Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Kesitsel Çalışma". *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 158-169. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1051454>
13. Mamuk, R., Şahin, N. and Dişsiz, M. (2019). "The Turkish Version of the Childbirth Experience Questionnaire: Reliability and Validity Assessment". *Medical Journal of Bakırköy*, 15(3), 265-71. <https://doi.org/10.4274/BTDMJB.galenos.2019.20190123082356>
14. Taylor, A., Atkins, R., Kumar, R., Adams, D. and Glover, V. (2005). "A New Mother-To-Infant Bonding Scale: Links With Early Maternal Mood". *Archives of Women's Mental Health*, 8(1), 45-51. <https://doi.org/10.1007/s00737-005-0074-z>
15. Karakulak, H.A. and Alparslan, Ö. (2016). "Anne-Bebek Bağlanma Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması: Aydın Örneği". *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3), 188-199. <https://doi.org/10.16899/ctd.45668>
16. Kamiloğlu, N. and Vural, P.I. (2022). "Çocuk Sahibi Olma İsteği Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması". *YOBU Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-13.
17. Tandoğan, Ö. (2021). "Doğum Eyleminde Kullanılan Rebozo Tekniğinin Algılanan Doğum Ağrısına ve Doğum Memnuniyetine Etkisi". *Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul*.
18. Engin, N. and Ayyıldız, T. (2021). "Anne-Bebek Bağlanmasının Annelik Algısı ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi". *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(3), 583-596. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.947004>
19. Özşahin, Z., Akça, E. and Gökbulut, N. (2020). "Postpartum Depresyon Düzeyi ile Maternal Bağlanma Arasındaki İlişki". *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8(3), 715-724. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.757249>
20. Durcan, E., Turan, S., Bircan, B.E., Yaylamaz, S., Okur, I., Demir, A.N., Sulu, C., Kara, Z., Sahin, S. and Taze, S.S. (2022). "Fertility Desire and Motivation Among Individuals with Gender Dysphoria: A Comparative Study". *Journal of Sex and Marital Therapy*, 48(8), 789-803. <https://doi.org/10.1080/0092623x.2022.2053617>
21. Smarandache, A., Kim, T. H., Bohr, Y. and Tamim, H. (2016). "Predictors of a Negative Labour and Birth Experience Based on a National Survey of Canadian Women". *BMC Pregnancy and Childbirth*, 16(1), 114. <https://doi.org/10.1186/s12884-016-0903-2>

22. Çankaya, S, Yılmaz, S.D, Can, R. and Kodaz, N.D. (2017). "Postpartum Depresyonun Maternal Bağlanma Üzerine Etkisi". Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4, 232-240.
23. Mulneh, M.W. and Moyehodie, Y.A. (2021). "Determinants of Desire for More Children Among Women in Ethiopia". BMC Women's Health, 21, 1-7. <https://doi.org/10.1186/s12905-021-01563-3>
24. Araban, M, Karimy, M, Armoon, B. and Zamani-Alavijeh, F. (2020). "Factors Related to Childbearing Intentions among Women: A Cross-Sectional Study in Health Centers, Saveh, Iran". Journal of the Egyptian Public Health Association, 95(1), 6. <https://doi.org/10.1186/s42506-020-0035-4>